

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „АГРАРНА ИКОНОМИКА“

Приета от ФС (протокол № 11/ 25.04.2024)

Приета от КС (протокол № 7/ 11.04.2024)

УТВЪРЖДАВАМ:

Декан:

(доц. д-р Денка Златева)

У Ч Е Б Н А П Р О Г Р А М А

ПО ДИСЦИПЛИНАТА: „ОСНОВИ НА АГРАРНИЯ БИЗНЕС ”

ЗА СПЕЦ: „Аграрен бизнес“; ОКС „бакалавър“ – редовно обучение

КУРС НА ОБУЧЕНИЕ: 2; СЕМЕСТЪР: 4

ОБЩА СТУДЕНТСКА ЗАЕТОСТ: 180 ч.; в т.ч. аудиторна 60 ч.

КРЕДИТИ: 6

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СТУДЕНТСКАТА ЗАЕТОСТ СЪГЛАСНО УЧЕБНИЯ ПЛАН

<i>ВИД УЧЕБНИ ЗАНЯТИЯ</i>	<i>ОБЩО (часове)</i>	<i>СЕДМИЧНА НАТОВАРЕНОСТ (часове)</i>
АУДИТОРНА ЗАЕТОСТ:		
т.ч.		
• ЛЕКЦИИ	30	2
• УПРАЖНЕНИЯ (семинарни занятия/ лабораторни упражнения)	30	2
ИЗВЪНАУДИТОРНА ЗАЕТОСТ	120	-

Изготвили програмата:

1.
(проф. д-р Теодорина Турлакова)

2.
(доц. д-р Мария Станимирова)

3.
(гл. ас. д-р Радмил Николов)

Ръководител катедра:
„Аграрна икономика“ (проф. д-р Теодорина Турлакова)

I. АНОТАЦИЯ

Обучението по дисциплината “Основи на аграрния бизнес” следва да запознае студентите със същността и обхвата на аграрния бизнес и неговите основни направления. Учебното съдържание на дисциплината “Основи на аграрния бизнес” е формирано с оглед да се осигури необходимия базов обем знания и да се придобие основно разбиране за принципите на агробизнеса и тяхното приложение при решаването на проблеми в земеделието, както и да се акцентира на социално-икономическите аспекти на държавната политика по отношение на аграрния сектор.

Дисциплината „Основи на аграрния бизнес” е основополагаща за подготовката на специалисти с образователна и квалификационна степен „бакалавър” в специалност „Аграрен бизнес”. Тя е теоретико-приложна икономическа дисциплина, изучаваща процесите и подходите на взаимодействие между икономиката, управлението и технологичните процеси в агробизнеса. С изучаването на тази дисциплина студентите от специалността придобиват необходимите теоретични и практически знания, за да могат да:

- оценяват важността на икономическите, технологичните и социалните процеси, протичащи в агробизнеса;
- познават основните понятия и категории в областта на аграрната икономика;
- вземат решения за ефективно използване на ресурсите и икономическите проблеми на фирмено и национално равнище;
- разкриват възможности за решаване на проблеми в областта на оптимизацията на производството, разходите и продуктите съотношения в аграрните предприятия;
- анализират основните икономически проблеми и да вземат целесъобразни решения за тяхното управление;
- формират мислене, според което аграрната дейност е подчинена на икономическата ефективност, рентабилност и социална значимост.

Дисциплината „Основи на аграрния бизнес” формира **цифрова компетентност** за: създаване на презентации, работа с електронни таблици, способност за търсене и намиране на релевантна информация, практическо приложение на изучаваните основни инструменти и подходи в посока на рационално (от гледна точка на икономиката) управление на агробизнеса на микро и макро равнище. При текущото анализиране и дискутиране на целесъобразността при използване на ресурсите, при тълкуване и разкриване на възможности за все по-добра хармонизация на икономическите, технологични и управленски процеси чрез поставяне на задачи и обосноваване на решения с математическо мислене, студентите развиват своята **математическа компетентност и в областта на точните науки**. В организираните дискусии по дисциплината студентите изразяват свои позиции, осъзнават потребността от включване в социално-значими дейности (каузи, предложения за промяна на законодателство, стандарти и пр.) и са насочвани да проявяват разбиране на различни мнения и да формулират решения в услуга на цялата общност, което развива гражданската им компетентност.

Дисциплината „Основи на аграрния бизнес” се базира на изучаваните в предходните курсове дисциплини, „Микро- и макроикономика, „Основи на управлението“ и др.. Натрупаните знания са основа за изучаване на широк кръг от икономически дисциплини в специалността. Дисциплината стимулира придобиването по-широкопрофилна подготовка, включваща познания от други професионални направления (от областта на селското стопанство, науките за земята и др.), съобразно възприетата от Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021-2030 и целите на ИУ-Варна.

II. ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ

№. по ред	НАИМЕНОВАНИЕ НА ТЕМИТЕ И ПОДТЕМИТЕ	БРОЙ ЧАСОВЕ		
		Л	СЗ	ЛУ
Тема първа. АГРАРНИЯ СЕКТОР И НЕГОВАТА РОЛЯ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА		3	3	
1.1.	Същност на понятията „селско стопанство“, “аграрен сектор“ и „аграрен бизнес“			
1.2.	Място и роля на селското стопанство, дял в БВП и БДС, заетост на населението в селското стопанството, външнотърговски стокооборот със селскостопанска продукция.			
1.3.	Структура на селскостопанското производство. Основни сектори на агроиндустрията и агроуслугите.			
Тема втора: ТИПОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА АГРАРНИЯ БИЗНЕС		3	3	
2.1.	Същност и класификации в аграрния бизнес			
2.2.	Исторически процеси в развитието на аграрния бизнес, обвързаността с политическите процеси.			
2.3.	Модел на аграрния бизнес- модел на Чаянов, Модел на Michael и Becker за земеделски стопанства с частична трудова заетост (модел на домашното производство), Модел на Michael и Becker за земеделски стопанства с частична трудова заетост (модел на домашното производство).			
Тема трета. СТОПАНСКИ СТРУКТУРИ В АГРАРНИЯ БИЗНЕС И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА ИМ В ЕС		2	2	
3.1.	Същност на земеделските структури за аграрно производство			
3.2.	Видове земеделски структури (фамилни, частни земеделски стопанства, Земеделски производител, и др.) Мотиви при изграждане на земеделските структури. Кооперирането и сдружаването в агробизнеса като закономерен процес.			
3.3.	Сравнителна характеристика на българските и европейските аграрни структури. Рационализиране на аграрните структури в исторически план, интеграционни процеси.			
Тема четвърта. ОСНОВНИ РЕСУРСИ В АГРОБИЗНЕСА И РЕСУРСНА ОСИГУРЕНOST		3	3	
4.1.	Производствените ресурси в агробизнеса и осигуреността на българския агробизнес			
4.2.	Земята-основно средство за производство в селското стопанство.			
4.3.	Специфична характеристика на труда и класификация на персонала в аграрните предприятия. Определяне на потребностите от персонал. Нормиране, производителност и заплащане на труда.			
4.4.	Същност, състав и особености на капитала на аграрното предприятие. Видове, структура на капитала и фактори, които я определят. Инвестиционна осигуреност на агробизнеса в България.			
Тема пета. АКТИВИ В АГРАРНИЯ БИЗНЕС		3	3	
5.1.	Същност и особености на активите и имуществото			
5.2.	Състав и структура на активите в агробизнеса			
5.3.	Ефективно използване на дълготрайните активи			
5.4.	Нормиране, обращаемост и ефективно използване на краткотрайните активи			

Тема шеста. ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ЧРЕЗ ПРОИЗВОДСТВЕНАТА ФУНКЦИЯ		3	3	
6.1.	Същност на производствената функция и спецификата ѝ в земеделското производство. Ситуационните анализи по селскостопански продукти като база за планиране на производството.			
6.2.	Производителност и формиране на излишъци.			
6.3.	Производствената функция като проявление на нарастваща и намаляваща маржинална възвръщаемост.			
Тема седма. ОТЧИТАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ РАЗХОДИ И КАЛКУЛИРАНЕ НА СЕБЕСТОЙНОСТТА НА СЕЛСКОСТОПАНСКАТА ПРОДУКЦИЯ		3	3	
7.1.	Обща характеристика на разходите, класификация и особености в агробизнеса.			
7.2.	Влияние на технологичното равнище върху разходите за производство			
7.3.	Отчитане и разпределение на производствените разходи. Калкулиране на фактическата себестойност в растениевъдството и животновъдството			
Тема осма. ПРОИЗВОДСТВЕНИ ЗАВИСИМОСТИ И ОПТИМИЗАЦИИ В АГРАРНИЯ БИЗНЕС		2	2	
8.1.	Оптимизация на производството чрез „фактор-фактор“			
8.2.	Производствени разходи в аграрния бизнес. Методи и техники за оптимизиране на разходите в предприятията. Оптимално съчетание на вложения.			
8.3.	Зависимости „продукт-продукт“ в агробизнеса и формиране на продуктова политика.			
Тема девета. ДОХОДИ, ПЕЧАЛБА, РЕНТАБИЛНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ В АГРОБИЗНЕСА.		3	3	
9.1.	Приходи и доходи на аграрния бизнес. Печалба и механизми на разпределение в различните организационно-стопански форми. Максимизация на печалбата			
9.2.	Рентабилност и ефективност на стопанската дейност			
9.3.	Техническа, ценова и икономическа ефективност			
Тема десета. ДЪРЖАВНО РЕГУЛИРАНЕ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА СРЕДА НА АГРОБИЗНЕСА. РЕГИОНАЛНИ И СЕКТОРНИ ПОЛИТИКИ.		3	3	
10.1.	Предпоставки за държавна намеса в агробизнеса			
10.2.	Механизми за държавна намеса и типове аграрна политика. Влияние на Общата селскостопанска политика на ЕС.			
10.3.	Ролята на институциите в развитието на агробизнеса. Държавни и неправителствени институции, осъществяващи аграрната политика в България.			
Тема единадесета. ПРОДОВОЛСТВЕНАТА ПОЛИТИКА- ЦЕЛИ, ОБХВАТ И ИНСТРУМЕНТИ		2	2	
11.1.	Същност на продоволствените ресурси. Състояние в България.			
11.2.	Необходимост от провеждане на политика по производството на храни.			
11.3.	Продоволствена сигурност – показатели и критерии.			
Общо:		30	30	

III. ФОРМИ НА КОНТРОЛ

№. по ред	ВИД И ФОРМА НА КОНТРОЛА ¹	Брой	ИАЗ ч.
1.	Семестриално оценяване		
1.1.	Тест със затворени въпроси	1	20
1.2.	Курсова работа по практико-приложна тема	1	25
1.3.	Решение на практическа задача	1	25
Общо за семестриалното оценяване:		3	70
2.	Сесийно оценяване		
2.1.	Изпит	1	50
Общо за сесийното оценяване:		1	50
Общо за всички форми на контрол:		4	120

IV. ЛИТЕРАТУРА

ЗАДЪЛЖИТЕЛНА (ОСНОВНА) ЛИТЕРАТУРА:

1. Николова, М., Линкова, М., В. Блажева, В.И. 2021. Икономика на аграрното предприятие. Свищов: Акад. изд. „Ценов“ стр.158 с.
2. Маринов, М. и др., Икономика на аграрното предприятие, УИ «Наука и икономика», Варна, 2004
- 3.Благоев,Б. Т.Турлакова и колектив, Икономика на предприятието, УИ «Наука и икономика», Варна, 2010
4. Герганов, Г., В.Блажева, Икономика на аграрното предприятие, АИ»Д.Ценов», Свищов, 2014
5. Ангелова, В., Аграрна икономика, София, Унив. изд. Стопанство, 2001
6. Яркова, Ю., Момчилов, Практикум по аграрна икономика, АИ, Тракийски университет, 2011.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА (ДОПЪЛНИТЕЛНА) ЛИТЕРАТУРА:

1. Станимирова, Мария Радославова Пазарът на земеделска земя - фактори и перспективи, Унив. изд. Наука и икономика, 2021, с. 10-17, ISBN 978-954-21-1086-6.
2. Агробизнесът и селските райони - икономика, иновации и растеж, Унив. изд. Наука и икономика, 2021, 368 с., 978-954-21-1088-0.
3. Йовчевска, Пламена Поземлените отношения: динамика и бъдещи промени, Институт по аграрна икономика. СА, 2020, 126 с., ISBN 978-954-8612-25-8.
4. Тодоров, Ивайло, Станимирова, Мария Радославова Влияние на директните плащания на ОСП върху икономическата ситуация в селските райони, Институт по аграрна икономика. СА, 2022, с. 35-44, ISSN 0205-3845 (print) ; 2534-9872 (online).
5. Маринов, М. и др., Аграрното предприятие и бизнес средата, Варна, Унив. изд. на ИУ, 2001

¹ При дисциплини, които завършват с текуща оценка се попълва само т. 1 Семестриално оценяване, съгласно чл.21, ал. 2 от Правилника за оценяване на знанията, уменията и компетентностите на студентите в Икономически университет – Варна.

6. Селскостопанска Академия, ИАИ, Десет години ОСП в България, синтезиран доклад, 2017 г.
7. Андреев, Никола и др., Аграрна икономика, София, УНСС, 1994
8. Стоянова, З., Малък и семеен агробизнес, София, Унив. изд. Стопанство, 2010
9. Управление на малкия и среден агро-бизнес в България, София, FAO, 2004
10. Славова, Я. Влияние на ОСП върху аграрния износ-оценка и проблеми//Икономика и управление на селското стопанство, 3, 2012.
11. Турлакова, Т. Интегрирано развитие чрез диверсификация и мултифункционално използване на ресурсите, Сп. Известия на съюза на учените-Варна, Серия „Икономически науки“, 2014, с.28-34
12. Turlakova, T. Semi-subsistence farms in Europe-challenge to the EU and national agrarian policies, Trakia Journal of science 11 (1), 2013, 499-515
13. Турлакова, Т. Концепция трансграничного аграрного рынка, Журнал научных публикаций „Экономика, социология и право“, 2012, 11, с.16-30.
14. Георгиева Т. Социалният капитал в кооперативните организации:приложение на концепцията и измерване, Сп. Управление и устойчиво развитие» бр.1,ЛТУ, 2012
15. Стоянова, З., Малък и семеен агробизнес, София, Унив. изд. Стопанство, 2010
16. Христова, С., Труд и трудови отношения в агробизнеса, София, Унив. изд. Стопанство, 2007
17. Kinsey, B. H, Agribusiness and Rural Enterprise, London, Croom Helm, 1987
18. Norton, George W. at al., Economics of Agricultural Development, London, Routledge, 2010